

S. BERNARDUS CLARAEVALLENSIS

EPISTOLA CLXXXIX
**AD DOMINUM PAPAM INNOCENTIUM,
CONTRA PETRUM ABELARDUM**

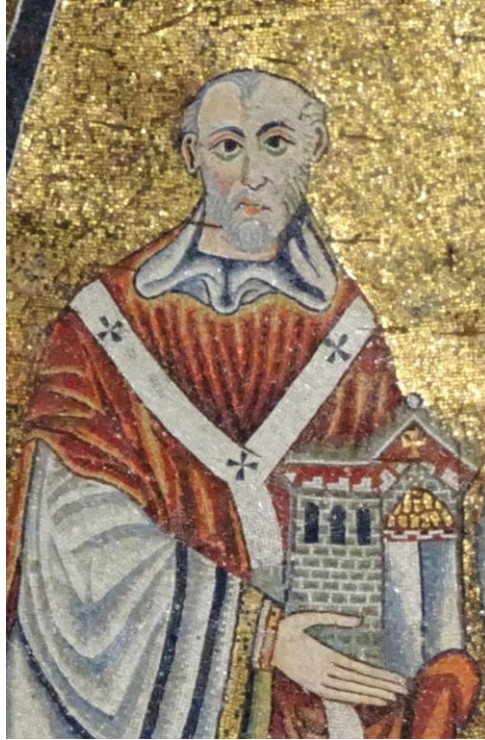
CRACOVIAE 2023

www.ultramontes.pl

OPERA OMNIA

S. BERNARDUS CLARAEVALLENSIS

EPISTOLA CLXXXIX ⁽¹⁾

**AD DOMINUM PAPAM INNOCENTIUM,
CONTRA PETRUM ABELARDUM**

*Animi dolorem indicat ob errores Abaelardi post schisma
statim exsurgentes, quibus Pontificem occurrere monet*

Amantissimo Patri et domino INNOCENTIO, Dei gratia summo Pontifici, frater BERNARDUS Clarae-Vallis vocatus abbas, modicum id quod est.

1. Necessè est ut veniant scandala: necessè est, sed non suave. Et ideo dicit propheta: *Quis dabit mihi pennas sicut columbae, et volabo, et requiescam?* (Psal. LIV, 7) et Apostolus cupit dissolvi, et cum Christo quiescere. Et alius quidam sanctorum, *Sufficit mihi Domine*, ait, *tolle animam meam; neque enim melior sum quam patres mei* (III Reg. XIX, 4). Est et mihi nunc aliquid commune cum sanctis, in voluntate duntaxat, non in merito. Nam vellem et ipse modo de medio fieri, victus, fateor, a pusillanimitate spiritus et tempestate: vereor autem, ne non sicut pariter affectus, ita pariter et paratus inveniar. Taedet vivere, et an mori expediat, nescio; et ideo forte etiam in votis distem a sanctis, quod ipsi provocentur desiderio meliorum, cum ego scandalis

et aerumnis compellar exire. Denique ait, *Dissolvi et cum Christo esse, multo melius* (*Philip. I, 23*). Ergo et in sancto appetitus, et in me praevallet sensus: sed in hac miserrima vita nec ille habere quod appetit bonum; nec ego quod molestum patior, non habere valemus. Et ob hoc exire quidem ambo pari cupimus voluntate, sed non pari intentione.

2. Stulte mihi dudum requiem promittebam si quidem Leonina rabies quievisset (2), et pax Ecclesiae redderetur. Nam ecce illa quievit, sed non ego. Nesciebam me esse in valle lacrymarum, aut oblitus fueram habitare me in terra oblivionis. Non attendebam terram, in qua habito, spinas et tribulos germinare mihi; succisis succedere novas, et rursus illis alias sine fine, sine intermissione succrescere. Audieram hoc: sed melius, ut nunc experior, ipsa vexatio dat intellectum auditui. Innovatus est dolor, non exterminatus; lacrymae inundaverunt, quia invaluerunt mala; et expertis pruina, irruit super eos nix. Ante faciem frigoris hujus quis sustinebit! Hoc frigore refrigescit charitas, ut abundet iniquitas. Leonem evasimus, sed incidimus in draconem (3), qui non minus forsitan noceat sedens in insidiis, quam ille rugiens de excelso. Quanquam non jam in insidiis; cujus virulenta folia utinam adhuc laterent in scriniis, et non in triviis legerentur. Volant libri: et qui oderant lucem, quoniam mali sunt, impegerunt in lucem, putantes lucem tenebras. Urbibus et castellis ingeruntur pro luce tenebrae; pro melle, vel potius in melle venenum passim omnibus propinatur. Transierunt de gente in gentem, et de regno ad populum alterum. Novum cuditur populis et gentibus Evangelium, nova proponitur fides, fundamentum aliud ponitur praeter id quod positum est. De virtutibus et vitiis non moraliter, de Sacramentis Ecclesiae non fideliter, de arcano sanctae Trinitatis non simpliciter nec sobrie disputatur: sed cuncta nobis in perversum, cuncta praeter solitum, et praeterquam accepimus, ministrantur.

3. Proceat Goliath procero corpore, nobili illo suo bellico apparatu circummunitus antecedente quoque ipsum ejus armigero Arnaldo de Brixia. Squama squamae conjungitur, et nec spiraculum incedit per eas. Siquidem sibilavit apis quae erat in Francia, api de Italia (4): et venerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus. Intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde. In victu autem et habitu habentes formam pietatis, sed virtutem ejus abnegantes, eo decipiunt plures, quo transfigurant se in angelos lucis, cum sint Satanae. Stans ergo Goliath una cum armigero suo inter utrasque acies, clamat adversus phalanges Israel, exprobratque agminibus sanctorum, eo nimirum audacius, quo sentit David non adesse. Denique in suggillationem doctorum Ecclesiae, magnis effert laudibus

philosophos; ad inventiones illorum et suas novitates catholicorum Patrum doctrinae et fidei praefert: et cum omnes fugiant a facie ejus, me omnium minimum expetit ad singulare certamen.

4. Denique scripsit mihi, sollicitante quidem ipso, archiepiscopus Senonensis, diem statuens congressionis, quo ille in praesentia ejus et coepiscoporum suorum deberet, si posset, statuere prava dogmata sua, contra quae ego ausus mutire fuisset. Abnui, tum quia puer sum, et ille vir bellator ab adolescentia: tum quia judicarem indignum, rationem fidei humanis committi ratiunculis agitandam, quam tam certa ac stabili veritate constat esse subnixam. Dicebam sufficere scripta ejus ad accusandum eum; nec mea referre, sed episcoporum, quorum esset ministerii de dogmatibus judicare. Ille nihilo minus, imo eo amplius levavit vocem, vocavit multos, congregavit complices. Quae de me ad discipulos suos scripserit, dicere non curo. Disseminavit ubique, se mihi die statuto apud Senonas responsurum. Exiit sermo ad omnes, et non potuit me latere. Dissimulavi primum: nec enim satis rumore populari movebar. Cedens tamen (licet vix, ita ut flerem) consilio amicorum, qui videntes quomodo se quasi ad spectaculum omnes pararent, timebant ne de nostra absentia et scandalum populo, et cornua crescerent adversario; et quia error magis confirmaretur, cum non esset qui responderet aut contradiceret, occurri ad locum et diem, imparatus quidem et immunitus, nisi quod illud mente volvebam, *Nolite praemeditari, qualiter respondeatis: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini (Matth. X, 19): et illud, Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo (Psal. CXVII, 6)*. Convenerunt autem praeter episcopos et abbates plurimi viri religiosi, et de civitatibus magistri scholarum, et clerici litterati

multi, et Rex praesens erat. Itaque in praesentia omnium, adversario stante ex adverso, producta sunt quaedam capitula de libris ejus excerpta. Quae cum coepissent legi, nolens audire exivit, appellans ab electis iudicibus, quod non putamus licere. Porro capitula iudicio omnium examinata, inventa sunt fidei adversantia, contraria veritati. Haec pro me, ne levitate, aut certe temeritate usus in tanto negotio putarer.

5. Verum tu, o successor Petri, iudicabis, an debeat habere refugium sedem Petri, qui Petri fidem impugnat. Tu, inquam, amice sponsi, providebis, quomodo liberes sponsam a labiis iniquis, et a lingua dolosa. Sed ut paulo audacius loquar cum domino meo, attende etiam tibi ipsi, amantissime Pater, et gratiae Dei quae in te est. Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, ipse te constituit super gentes et regna? Ad quid, nisi ut evellas, et destruas, et aedifices et plantes? Qui ergo tulit te de domo patris tui, et unxit te unctione misericordiae suae, attende, quaeso, ex tunc et deinceps, quanta fecit animae tuae; quanta per te Ecclesiae suae, quanta in agro dominico, coelo et terra testibus, tam potenter quam salubriter evulsa sunt et destructa; quanta rursus bene aedificata, plantata, propagata. Suscitavit Deus furorem schismaticorum in tuo tempore, ut tuo opere contererentur. Vidi stultum firma radice, et statim maledictum est pulchritudini ejus. Vidi, inquam, vidi impium superexaltatum, et elevatum sicut cedros Libani; et transivi, et ecce non erat. *Oportet autem, ait, haereses et schismata esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant (I Cor. XI, 19)*. Et in schismate quidem jam, ut dictum est, Dominus probavit te, et cognovit te. Sed ne quid desit coronae tuae, en haereses surrexerunt. Itaque ad consummationem virtutum, et ne quid minus fecisse inveniamini a magnis episcopis antecessoribus vestris, capite nobis, Pater amantissime, vulpes quae demoliuntur vineam Domini, donec parvulae sunt: ne, si crescant et multiplicentur, quidquid talium per vos non fuerit exterminatum, a posteris desperetur. Quanquam non jam parvulae nec pauculae, sed certe grandiusculae et multae sint, nec nisi in manu forti vel a vobis exterminabuntur. Jacinctus multa mala ostendit nobis: nec enim quae voluit, fecit, vel potuit. Sed visus est mihi patienter ferendus de me, qui nec personae vestrae, nec curiae in curia illa pepercit: quod melius Nicolaus iste meus, imo et vester, viva referet voce (5).

Patrologiae cursus completus, Series Latina, in qua prodeunt Patres, doctores scriptoresque Ecclesiae Latinae, a Tertulliano ad Innocentium III: Accurante J.-P. Migne. Patrologiae Latinae Tomus CLXXXII. S. Bernardus abbas Clarae-Vallensis. – S. Bernardi abbatis primi Clarae-Vallensis Opera omnia sex tomis in quintuplici volumine comprehensa. Post Horstium denuo recognita, aucta et in meliorem digesta ordinem, necnon novis praefationibus, admonitionibus, notis et observationibus indicibusque copiosissimis locupletata. Tertiis curis D. Joannis Mabillon presbyteri et monachi Benedictini e congregatione S. Mauri. Editio nova. Accessere appendices amplissimae vitam Sancti Doctoris et ejus aetatem illustrantes. Volumen primum. S. Bernardi Operum duos priores tomos complectens. Parisiis 1879, col. 351-357. (a)

Notae:

(1) Scripta anno Christi 1140.

(2) Id est schisma Petri Leonis.

(3) Petrum Abaelardum.

(4) Ita genuina lectio, quae alludit ad versum decimum octavum capituli septimi Isaiae, *Sibilabit Dominus muscae, quae est in extremo fluminum Aegypti et apii, quae est in terra Assur*. Apis de Francia Abaelardus; apis de Italia Arnaldus de Brixia, urbe Italiae, de quo vide notas in epistolam 195.

(5) Eadem verba leguntur in fine epistolae nunc 338, ad Haimericum. Quis sit iste Jacinctus seu Hyacinthus, incertum. An is qui postea creatus cardinalis a Lucio II, cognomento Bobo, tituli Sanctae Mariae in Cosmedin. De eo mentio facta videtur in epistola 508, apud Chesnium tomo II. Nicolaus erat Clarae-Vallensis monachus, postea S. Bernardi notarius, de quo ad epistolam 298.

(a) Cf. 1) S. Bernardus Claraevallensis, a) [List 189, do Papieža Innocentego II, z roku 1140.](#) b) [Epistola XVIII, ad Petrum Diaconum Cardinalem. \(List 18, do Diakona Kardynała Piotra, z roku 1127\).](#)

2) S. Vincentius Ferrerius OP, [Tractatus de vita spirituali.](#)

3) Sac. Claudius Arvisenet, [Sapientia Christiana.](#)

4) Thomas a Kempis, [De imitatione Christi. Considerationes ad cuiusque libri singula capita.](#)

5) P. Nicolaus Avancinus SI, [Vita et doctrina Jesu Christi ex quatuor Evangelistis collecta et in meditationum materiam ad singulos totius anni dies distributa.](#)

6) P. Nicolaus Lancicus SI, a) [Opusculum spirituale. De piis erga Deum et coelites affectibus.](#) b) [De praxi Divinae praesentiae et orationum iaculatoriarum ac variis orandi Deumque pie colendi modis.](#)

7) P. J. Petitdidier SI, [Exercitia spiritualia juxta normam sancti Ignatii Loyole.](#)

8) S. Alphonsus Maria de Liguorio, Episcopus et Ecclesiae Doctor, a) [De magno orationis medio ad aeternam salutem et quamlibet a Deo gratiam consequendam.](#) b) [Opera dogmatica.](#) c) [De Mariae gloriis.](#)

9) P. Guilielmus Nakateni SI, [Coeleste Palmetum. Lectissimis pietatis exercitiis ornatum.](#)

10) P. Ludovicus Blosius OSB, [Manuale vitae spiritualis continens opera spiritualia selecta.](#)

- 11) Joannes Card. Bona OCist., a) [*Manuductio ad coelum, continens medullam Sanctorum Patrum, et veterum philosophorum.*](#) b) [*Opuscula ascetica selecta.*](#)
- 12) Dionysius Carthusianus, Doctor Ecstaticus, [*Commentaria in Psalmos omnes Davidicos. Expositio psalmi quinquagesimi: Miserere mei, Deus, secundum, etc.*](#)
- 13) P. Vitus a Bussum OFMCap., [*De spiritualitate franciscana. Aliqua capita fundamentalia.*](#)
- 14) P. Franciscus Naval CMF, [*Theologiae asceticae et mysticae cursus.*](#)
- 15) P. Michael Godinez SI, [*Praxis Theologiae mysticae.*](#)
- 16) S. Bonaventura Episcopus, Doctor Ecclesiae, a) [*Meditationes Vitae Christi.*](#) b) [*Żywot Pana naszego Jezusa Chrystusa w pobożnych rozmyślaniach zawarty.*](#) c) [*Declaratio Terminorum theologorum.*](#) d) [*Breviloquium.*](#) e) [*Collatio de contemptu saeculi.*](#)
- 17) Sac. Andreas Retke, [*Patrologiae Compendium scholis accomodatum.*](#)
- 18) Sac. Franciscus Zeibert, [*Compendium historiae ecclesiasticae.*](#)
- 19) P. Parthenius Minges OFM, a) [*Compendium Theologiae dogmaticae generalis.*](#) b) [*Compendium Theologiae dogmaticae specialis.*](#)
- (Notae ab ed. *Ultra montes*).

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, ŒCONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,
SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,
 QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA INNOCENTII III (ANNO 1216) PRO LATINIS
 ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA
 OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA
 ECCLESIE SÆCULA,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM
 DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;
 OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
 DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUIUS
 MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DOTATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET
 TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBRECTAQUE MATE-
 RIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO
 AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;
 DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS,
 STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE,
 LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ulla EXCEPTIONE; SED PRÆ-
 SERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS. ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO,
 QUICQUID NON SOLEM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM
 OMISIO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ
 SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBIIVM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM
 SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO
 GENESIOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONDENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,
 CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM
 NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER
 SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSENTIUMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
 SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM
 IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGVAS FORMASQUE
 PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES LATINA,
 IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIE LATINÆ
 A TERTULLIANO AD INNOCENTII III:
ACCURANTE J.-P. MIGNE,
Bibliothecæ Cleri universæ,
 SIVE CURSUS COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIÆ LATINÆ TOMUS CLXXII.

S. BERNARDUS ABBAS CLARE-VALLENSIS.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,
 IN VIA DICTA AVENUE-DU-MAINE, 189, OLIM CHAUSSÉE-DU-MAINE, 127

1879

SÆCULUM XII

S. BERNARDI

ABBATIS PRIMI CLARÆ-VALLENSIS

OPERA OMNIA

SEX TOMIS IN QUINTUPLICI VOLUMINE COMPREHNSA

POST HORSTIUM DENUO RECOGNITA, AUCTA ET IN MELIOREM DIGESTA
ORDINEM, NECNON NOVIS PRÆFATIONIBUS, ADMONITIONIBUS, NOTIS ET
OBSERVATIONIBUS INDICIBUSQUE COPIOSISSIMIS LOCUPLETATA

TERTIIS CURIS

D. JOANNIS MABILLON

PRESBYTERI ET MONACHI BENEDICTINI E CONGREGATIONE S. MAURI

EDITIO NOVA

ACCESSERE APPENDICES AMPLISSIMÆ VITAM SANCTI DOCTORIS ET EJUS ÆTATEM ILLUSTRANTES

ACCURANTE J.-P. MIGNE

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE

VOLUMEN PRIMUM

S. BERNARDI OPERUM DUOS PRIORES TOMOS COMPLECTENS

VENEUNT 5 VOLUMINA 50 FRANCIS GALLICIS

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,
IN VIA DICTA AVENUE-DU-MAINE, 189; OLIM CHAUSSÉE-DU-MAINE, 127.

1879

([HTM](#))

© *Ultra montes* (www.ultramontes.pl)

Cracovia MMXXIII, Kraków 2023